

Ο ΕΛΑΤΟΣ

Ηλία Αθ. Ζαλαβρά

τ. Δασάρχη

Ο έλατος, η ελάτη, το έλατο, όπως το ξέρουμε με την κοινή του ονομασία, είναι το δένδρο πού αυτές τις γιορτινές ημέρες είναι ο πρωταγωνιστής στις εκδηλώσεις στολισμού των πάσης φύσεως χώρων ενόψει της έλευσης του Θεανθρώπου στη Γή.

Στο άκουσμα μόνο αυτών των λέξεων η σκέψη μας ανηφορίζει στους πιο τρανούς και περήφανους βουνότοπους: Τζουμέρκα, Άγραφα, Ασπροπόταμο, Περτούλι, Φουρνά, την Πίνδο ολόκληρη. Είναι σκιάβιο με πυραμιδομορφή μορφή δένδρο, που εκτείνεται στη **ζώνη των ορεινών μεσογειακών κωνωφόρων**. Στην πατρίδα μας απαντάται από τον Πάρνωνα και τον Ταΰγετο μέχρι τα σύνορα και από την Κεφαλονιά έως τον Άθω και το Παγγαίο σε υψόμετρα, από 700 έως 1500μ. Καλύπτει συνολική έκταση 3.720.000 στρεμμάτων. Ενώ στον Νομό μας αποτελεί το 28% των δασών, ήτοι 374.0000 στρέμματα.

Το γένος του έλατου (*ABIES*) στις εύκρατες περιοχές του Β ημισφαιρίου, έχει 40 είδη. Ενώ στη χώρα μας ευδοκιμούν 3 είδη. Το ένα είναι υβρίδιο των δύο άλλων. Το πρώτο είναι η **λευκή ελάτη (*Abies alba*)** στο παρθένο δάσος της Ροδόπης και το άλλο η **Κεφαλληνιακή ελάτη (*Abies cephalonika*)**, ενδημικό είδος στον Αίνο της Κεφαλλονιάς και κυρίαρχο στα δάση της Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας.

Το υβρίδιό τους που ονομάζεται **υβριδογενής ελάτη (*Abies borisii regis*)** είναι το είδος που απαντάται σε όλοκληρη την Θεσσαλία, στα βουνά της Μακεδονίας και στην Θάσο. Όμως, επειδή πρόκειται για υβριδογεννή πληθυσμό, φαίνεται ότι το optimum της αναπτύξεως είναι ο βióτοπος της περιοχής του Ασπροποτάμου, με πληρόκορμα άτομα που φθάνουν τα 35μ ύψος. Μετά το 1950, στα δάση αυτά εφαρμόσθηκε η με αυτεπιστασία από το Κράτος εκμετάλλευση. Με ένα ευρύ φυτωριακό και αναδασωτικό πρόγραμμα συμπληρώθηκαν τα περισσότερα διάκενα και εκτελέσθηκαν με επιστημονικά δεδομένα υλοτομίες εξυγίανσης αρχικά και καλλιέργειας του δάσους αργότερα. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι από το **δασικό φυτώριο ελάτης Αμαράντου** οι δασικοί συν/σμοί του Νομού Χαλκιδικής προμηθεύτηκαν το απαραίτητο φυτευτικό υλικό, για να δημιουργήσουν τις φυτείες **δένδρων των Χριστουγέννων**, με τις οποίες καλύπτουν σήμερα μεγάλο μέρος της ζήτησης πανελλαδικά.

Ο κορμός του έλατου διαμορφώνεται σε ετήσιους σπονδύλους, με τα κλώνάρια του, «τις μπάτσες», να γέρνουν λίγο προς τα κάτω, δημιουργώντας την έκτακτη και κωνικόμορφη σκουροπράσινη εικόνα του.

Από τις βελόνες στάζει πολλές φορές μιά ζαχαρόπηχτη ουσία, το μάννα, που **εκμεταλλεύονται οι μελισκοκόμοι για να παράγουν το πολύτιμο ελατήσιο μέλι**. Στις ίδιες βελόνες, όπως και στη φλούδα και τα κουκουνάρια υπάρχει και ρητίνη, η «ελατόπισσα», που χρησιμοποιείται από την πρακτική ιατρική για την θεραπεία πολλών παθήσεων. Το ξύλο του έλατου σε αντίθεση με εκείνο του πεύκου δεν έχει ρητίνη.

Τα αρσενικά άνθη, κιτρινοϊώδεις κωνίσκοι, βγαίνουν την άνοιξη στα χαμηλότερα κλώνάρια, ενώ τα θηλυκά στα κορυφαία. Κιτρινοπράσινοι στην αρχή όρθιοι, φθάνουν τα 13-15 εκατοστά τον Σεπ/βριο-Οκτώβριο, οπότε ωριμάζουν και αυτοδιαλύονται, διευκαλύνοντας την φυσική αναγέννηση σε μεγάλες αποστάσεις.

Στον έλατο παρασιτεί πολύ συχνά ένας αειθαλής θάμνος, ο **ιξός ή μελιός (*Viscum album*)**, η ιξία του Θεόφραστου. Τους σπόρους με τους οποίους πολλαπλασιάζεται κουβαλούν από δένδρο σε δένδρο οι τσίχλες.

Τα σαρκώδη κιτρινοπράσινα φύλλα του είναι πολύ θρεπτική τροφή για τα κατσίκια και τα άγρια μηρυκαστικά. Ενώ τις ημέρες των Χριστουγέννων χρησιμοποιούνται οι κλάδοι, ως διακοσμητικό γνωστό με το **γαλλικό όνομα γκού**.

Σύμφωνα με μία νεοελληνική παράδοση, τα έλατα παραπονέθηκαν στον Χριστό, ότι δεν μπορούν να βαστάνε μαζί με το βάρος άφθονων χιονιών στα κλώνάρια τους και τα πολλά κουκουνάρια στην κορυφή τους.

Ο Χριστός βρήκε δίκαια τα παράπονά τους και ώρισε να μην καρπίζουν, όταν κάνει βαρυχειμωνιά. Έτσι η καρποφορία των ελατιάδων αποτελεί πρόβλεψη για τον ελαφρύ ή βαρύ χειμώνα. Αυτό βεβαιώνει και η Αγραφιώτικη λαϊκή παροιμία:

Πολλά ρέτσια (δηλαδή κουκουνάρια), λίγα χιόνια

λίγα ρέτσια, μπόλικά χιόνια.

Την εξωτική και μοναδική ομορφιά του φυσικού χιονισμένου έλατου καμιά ανθρώπινη τεχνική επέμβαση δεν μπορεί να υποκαταστήσει. Γίνονται φιλότιμες προσπάθειες κατανοητές. Είναι όμως εντελώς απορριπτέες όταν χρησιμοποιούνται υλικά, όπως το σίδηρο (**σιδερένια δένδρα**) και **μη ανακυκλώσιμο πλαστικό**.

Την παραδεισένια συνολική ομορφιά του χιονισμένου ελατιά με ξάστερο ουρανό και πάμφωτη λιακάδα, υμνεί ο Δασολόγος ποιητής Τάκης Καρράς;

Δεν είναι παραμύθι, το είδα με τα μάτια

σα διάβενα χειμώνα μέσα στα ελάτια

πατώντας χιονισμένα μονοπάτια.

.....

Κρύσταλλα μύρια κρέμονταν στα κλώνια

και από τα μαύρα ελάτια τα αιώνια
τα χρώματα τα μύρια και τα χιόνια.

Ω, Κείνος, που τον λόγγο είχε στολίσει
με τέτοιο φώς άς ήταν να μ' αφίσει,
να το θωρώ ως τα μάτια μου να κλείσει....